

SUPPLEMENTAL TEXTS

Sanhedrin 17a/b

CONTENTS

b. Eruvin 13b | **1**

Hidushei Harashba on b. Eruvin 13b | **2**

Mishneh Torah, Hilkhot Sanhedrin 2:6, 8:1 | **3-4**

Hidushei HaMeiri | **5**

מבוי שהוא גבוה פרק ראשון עירובין

עיה א' מ'י' פ'ר מבלות
ח'מ' כלבס כ' טו'ש' ע'
י'ד' ס'י' ר'מ' ספ'ק' ט'
ע'ב' ע'ב' מ'י'י' פ'ר' מבלות
ס'כס' ס'כס' ח' ס'כס'
ע'ש'ן' מ'ג' טו'ש'פ' ח'ת' ס'י'
ס'פ'ק' ט' ס'י' ד'
ע'ז' ג'ר' מ'י'י' פ'ר' מ'י'י' ס'כס'
ס'כס' ס'כס' י'ג' ס'כס'
ע'ש'ן' א' טו'ש'פ' ח'ת' ס'י'
ס'פ'ק' ט' ס'י' ד'

עשייה רידה מחיקה היא. ולא האמר אם ק' למה אין מחוקן לה מן התורה ולומר ר"י משום דכתיב וכתב את האלות האלה דבעינן שתהא כתיבה לשם אלה: **שיורדע** לטרא את השכן. השכן שהתורה עמלתו בזה

ונפגל. וחדר זו מלגרה אחת: **פסול**. אלמא וכתב לה משמע למה הכי נמי כתיב ועשה לה משמע לשמה: **ספס כפיס** לם. לגבי כתיבה: **ספס**. כתיב לה לגבי עשייה עשייה היינו מחיקה: **פל סוף דפטו**. לא יכלו להבין כתיבה דכתיב נטעין וכתובה אין דכתיב נטעין שהיה תורה. אור טוק דעת מושב ובאן פל אין הלכה

ונמלך ומצאו בן עירו ואמר שמך כשמי ושם אשתיך כשם אשתיך פסול לגרש בו הכי השתא התם וכתב לה כתיב בעינן כתיבה לשמה הבא ועישה לה כתיב בעינן עשייה לשמה עשייה רידה מחיקה היא א"ד אחא בר חנינא גלי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו שלא *יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו שהוא אומר על טמא מהור ומראה לו פנים על מהור טמא ומראה לו פנים תנא לא ר"מ שמו אלא *רבי נהוראי שמו ולמה נקרא שמו ר"מ שהוא מאיר עיני הבמים בהלכה *ולא *נהוראי שמו אלא רבי נחמיה שמו ואמרי לה רבי אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו נהוראי שמנהיר עיני הבמים בהלכה אמר *רבי האי דמתדנא מחבראי החיותיה לר' מאיר מאחריה *ואילו חיותיה מקמיה הוה מתדנא מפי דכתיב והיו עיניך רואות את מורדך א"ר אבהו א"ר יוחנן תלמיד היה לו לר"מ וסומכוס שמו שהיה מאיר על כל דבר ודבר ועל כל טומאה ארבעים ושמונה מעמי טומאה ושל דבר ודבר ושל מטהרה רגא תלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מסדר את השרץ במאה והמשים מעמים *אמר *רבינא אני ארון ואמהרנו ומה נחש שממית ומרבה טומאה מהור שרץ שאין ממית ומרבה טומאה לא כ"ש ולא היא מעשה קיץ בעלמא קעביבין א"ר אבא אמר שמואל שלש שנים נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים הלכה כמותו והללו אומרים הלכה כמותו *א"ר יצאה בת קול ואמרה *אלו ואלו דברי אלהים חיים הן

כהלכה: **דמוסיס** לרבי מאיר
פלטוריס. כשלמדתי לפני יסבתי
דכתיב וכתבה לה כתיב בעינן כתיבה לשמה
כ"ר ח'ס' וכתבה ומציא טומאה בעולם:
פסול. כמות היא שמונה שלישים
כתיבי: הכי גרסין משמע קיץ
בעלמא קטבדי: **פלטין**. סכלנין.
ושונין דכריסין דכרי ב"ש. כשהיו
ב"ש מציחין רחיה לדבריהם מן התורה [למק' ג.]
וב"ה מציחין רחיה ממקרא אחר והיו
ב"ה דורשין את המקרא של ב"ש למה
בא ולא היה קל צענייהם כחמה
שגטי במסכת ברכות (ד' י'): ב"ש
לאמרים בערב כל אדם יפה ויקרא
ובבקר יעמוד שנאמר בשכר ובקומך
וב"ה לאמרים כל אדם קורא מדרבו
שנאמר ובלכתך בדרך אם ק' למה
נאמר בשכר ובקומך כשעה שדרך
בני אדם שוכנין וכשעה שדרך בני
אדם עומדין: **ספקדין דכרי ב"ש**
לדבריהן. דקאמרי להו משעה שהלכו
וקיץ ב"ש והדר וקיץ ב"ה: **סדוקס**
אם ספספס. ממינע להעשיר ולהגדל
ורואה שליט מלליה ואמפ"ל חחר
והלך למתקיים ומכניס עמו
לגטאות: **ספס פופוס** לו. לאמר
זמן עתידה לעמוד לו שעה מללחת:
יספספס פפסיו. שפעה כבר ויבדוק
עבירות שבין ויחזרה וישב: **יספספס**
כפספסיו. כון אם בא מטה לידו
יחשב הפסד מטה כנגד שכרה ולא
יניח (ה) לעשותה בשביל הפסד שצ"ל
שכרה עתיד לבוא ואם באה לידו
עבירה יחשב שכרו שמשתכר בה
עכשיו כנגד הפסדה העתיד ליפרע
ממנו: **בתג' יספס כד לקבל**
אריס. שהיה דומה לקביונות לבנות
עליה בנין: **ואריס פלי לבנס על ג'**
ספסיו. מנאל אריח טפח ומחלה
רוחב: **דייס לקורס כרוספ טפס כד**
לקבל אריס וס כרפוס. ובגמרא פריך
טפח ומחלה בני: **סיפס על קס כו'**.
רבי יהודה לקמור לה: **ספספס**. שאין
אריח יכול לעמוד עליה: **ענוולס**. ואין
אריח יכול לעמוד עליה אבל טבה היא
שאלס חלקק יאה רחבה טפח: **רואין**
אופס כללו פיה (ז) מרובנס. נפסלת או
חלוקה וזו היא מדה עגולה להשגיר:
כל שיש כספיוס ג' ספסיוס. שגריכה
חוט ארוך ג' ספסיוס להקפיה סביב
צידוע שיש בה רוחב טפח אם חלקק
גמ'
כ"ז ג:

ס'כס' ס'כס' י'ג' ס'כס'
ע'ש'ן' מ'ג' טו'ש'פ' ח'ת' ס'י'
ס'פ'ק' ט' ס'י' ד'
ע'ז' ג'ר' מ'י'י' פ'ר' מ'י'י' ס'כס'
ס'כס' ס'כס' י'ג' ס'כס'
ע'ש'ן' א' טו'ש'פ' ח'ת' ס'י'
ס'פ'ק' ט' ס'י' ד'

[ע"י ח'ס' סכסדין י'
ד"ס שידע]

[שאלמא ל' עין ח'ס'
מגילה סא. ד"ס אלמלא]

כתיב יא.
סכס' ג. וכת.

[מק' ג.]
סכס' י'ג' ס'כס'
ע'ש'ן' מ'ג' טו'ש'פ' ח'ת' ס'י'
ס'פ'ק' ט' ס'י' ד'

הלכה כמותו ולא היה מסיק ולא היה וסוטר הקל ומומר מ"מ אחי כמה מליט שפיר מנחש דלא הוה בכלל היה ח"ל כל שרטים שרוחשין לא הוה בכלל היה ולא מלא כ"י בפרט כהנים שממעט בצום מקום נחש טומאת נבילות ועוד קשיא לר"י דכהדיא ממעט צ"כ"ל כל שרטים טומאת נבילות דקמייה חסם היא מטמאה במשא וכן שרטים מטמאים במשא שיטול ומה צמחה שלא עשה הכתוב דמה כבשרה טומאה במשא שרץ שפעה דמו כבשרו איט דין שיטמא במשא ח"ל היא ולא שרץ ומהו י"ל אג"צ דאכ"כ מיעשה עבד נמי קיץ אבל קשיא היכי אחי רבינא לבטל הקיץ שבתורה כהנים וכלי לנץ דאכ"כ מיעשה כהדיא אדרבה הוה עבדן קיץ דתורה כהנים ועוד דעל קיץ ודכתיב אכ"כ למיפק מה לנתש שק מהור אפילו צמגע כעטדס"י: **נרח** לו לאדם שלא נברא. והא דאמרין בפ"ק דע"ג (ד' ה') טולו ומחיק טובה לאטוטיט *שאלמלי קן לא חקולו לא בלאט לעולם הא מפרש חסם אילמא כמי שלא בלאט לעולם איך הכא איירי בסתם בני אדם אבל לדיק אשירי ואשירי דוחי: ובגב

הלכה כב"ה וכי מאיר שאלו ואלו דברי אלהים חיים מפני מה וכו' ב"ה לקבוע הלכה כמותו מפני שנוחין ועלובין היו ושונין דבריהן ודברי ב"ש ולא עוד אלא שמקדימן דברי ב"ש לדבריהן באותה ששנינו *מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלתו בתוך הבית בית ישמאי פוסלין וב"ה מכשירין אמרו ב"ה לב"ש לא כך היה מעשה שהלכו וקני ב"ש וקני ב"ה לבקר את ר' יוחנן בן החורנית ומצאוהו יושב ראשו ורובו בסוכה ושלתו בתוך הבית אמרו לו (א) *משם שכל המשפיל עצמו הקב"ה מגבירה *וכל המגבירה עצמו הקב"ה משפילו כל המזרע על הגדולה גדולה בורחת ממנו וכל הבורח מן הגדולה גדולה מחזרת אחריו *וכל הרוחק את השעה שעה דרוחקו וכל הגדחה מפני שעה שעה עומדת לו ת"ד שתי שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משלא נברא ומנו ונמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא עכשיו שנברא יפשפש במעשיו ואמרי לה (*ימשמש במעשיו: **בתג' י' הקורה** שאמרו רחבה כדי לקבל אריח ואריח חצי לבנה של שלשה טפחים דייה לקורה שתהא רחבה טפח כדי לקבל אריח *לרחבו רחבה כדי לקבל אריח ובריאה כדי לקבל אריח רבי יהודה אומר רחבה אף על פי שאין בריאה היתה של קש ושל קנים רואין אותה כאילו היא של מחבת עקומה רואין אותה כאילו היא פשוטה עגולה רואין אותה כאילו היא מרובעת *כל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח: (* [פי' ימשמש מעיקול סוכה וזכר הסוכה לו אם חסא יספספס עשיו ויחזרו כמנסה. ערוך ערך ספספס א']

התלמיד אחר היה לו לר' מאיר וסומכוס שפי שרית אומר על כל דבר ודבר של טומאה מ"ח מעמי טומאה ועל כל דבר ודבר של טהרה מ"ח מעמי טהרה. ישנו בפרק ארבעה ראשי שנים (ה' ר"ס כל) שכחור: (ב' אבנה) (מלכות) י"ב כסף צורף שבעתים אמרו פליגי בה רב ושמואל וד' אמר ג' שקורי בינה נבראו בעולם וכלם ניתנו לו למשה בסניי חס' א' שנאמר (ח' ט) ותחזרתו טעם מאליהם למי שפירש מוקף שבעתים שבעה כהילים שבעה עמשים שיעלה השטנים מ"ס ויהיה פירוש ותחזרתו טעם

התלמיד אחר היה לו לר' מאיר וסומכוס שפי שרית אומר על כל דבר ודבר של טומאה מ"ח מעמי טומאה ועל כל דבר ודבר של טהרה מ"ח מעמי טהרה. ישנו בפרק ארבעה ראשי שנים (ה' ר"ס כל) שכחור: (ב' אבנה) (מלכות) י"ב כסף צורף שבעתים אמרו פליגי בה רב ושמואל וד' אמר ג' שקורי בינה נבראו בעולם וכלם ניתנו לו למשה בסניי חס' א' שנאמר (ח' ט) ותחזרתו טעם מאליהם למי שפירש מוקף שבעתים שבעה כהילים שבעה עמשים שיעלה השטנים מ"ס ויהיה פירוש ותחזרתו טעם

גמ' אמר רבינא אחי ארון ואמהרנו. ע"י חסות כ"מ"ס' ק' : שם יאה כת קול ואמרה אלנו ואלו דברי אלהים חיים. ע"י ר"כ"י כמותו דך מ' פ"א ד"כ הא קמ"ל :

פסא ורב נחמן דחיות בעלמא נינהו ואין תוספין אוחו כעיקר ולא דייקי עלייהו מידי דעיקר מאי דאמרי מעיקרא והני תנאי כי הני תנאי ועלה אחיא השתא לברורי והיינו דלא חקשי את"ק מידי דאלו לת"ק שפיר אחיא דהא איהו קאמר שאין מגלתה כשרה להשקות סוטה אחרת וכן נמי אין מוחקין לה פרשת סוטה משום דגבי סוטה נמי צבי לה לשמה כגט אבל לר' אחא דמכשר מגילתה לסוטה אחרת והוא הדין והוא הטעם לפרשת סוטה איצבי לן ופרקי דעשיי דידן מחיקה היא כנ"ל :

שם ע"ב שיכול לטהר את השרץ מהתורה. הקשו בתוס' ומה חכמה היא זו לגשות ק"ו שאינו אמת וטומאת שרצים כהדרי' כתיבא באוריית' ותי' ר"ת ז"ל דלטהרה מידי טומאת משא כגבלה קאמר ואלטרין משום דכתיב בגבלת חיה טמאה ושרץ אע"פ שרוחש הרי הוא בכלל חיה כמו נחש דדרשי' בסנהדרין בפ"ד מיתות וכל חיה הרומשת זה נחש. וקאמר רבינא דהא שרצים מק"ו דנחש שילא מכלל נבלה חיה דבהדי' ממעט ל' בתורת כהנים מטומאת נבלות הולך על גחון וכי מטיק ולא היא וסותר הק"ו אבל מ"מ אחי במה מצינו. והקשו עליו בתוספות שלא מצינו בתורת כהנים שממעט בשום מקום נחש מטומאת נבלות. ועוד דבהדי' ממעט בתורת כהנים שרצים מטומאת נבלות מדכתיב גבי נבלה אשר היא לכם לאכלה היא מטמאה במשא ואין השרצים מטמאין במשא שיכול והלא דין הוא ומה בהמה שלא עשה דמה כבשרה מטמאה במשא שכן שעשה דמו כבשרו אינו דין שמטמא במשא ת"ל היא ולא השרץ ומיהו אע"פ דאיכא מיעוטא יכול להיות שהרי אומר רבינא שאפילו לא אמעט איכא למעוטי' מק"ו אבל מ"מ קשה דמאי ק"ו איכא למפרך מה נחש שכן טהור מכלום תאמר בשרץ שמטמא במגע בכשרה זו היא שיטת התוס' :

דף יד ע"א מעמיד קורה אין לריבין שיהיו בריאין לקבל קורה ואריח י"מ מעמיד קורה אם נעך יתרות שאין ברחב טפח במבוי והניח ראשי הקורה עליהן. ור"ח ז"ל פי' כותלי המבוי ממש שמעמידין את הקורה עליהן אינן לריבין שיהיו בריאין לקבל קורה ואריח : הדין קורה ע"ג מבוי ויכרס מחללת עליו וכו'. קורה אין כאן ממיה אין כאן תמיה לי ותיפוק לי' משום קורה דאטו קורה אם היה משוכה למטה אינה נידונה משום קורה לחי מצינו לו שיעור דהיינו עד ד' אמות כדאמרי' לעיל ובדברי רש"י ז"ל אם העמידוהו לשם לחי אף הוא אין לו שיעור אבל קורה בין כדברי זה בין כדברי זה לא שמענו לה שיעור. ושם אמר נאמר דקורה נמי לריבה שלא תהא משוכה למטה עשרה טפחים כשיעור מחילה דא"כ נפקא לה מתורת קורה והוא לה מחילה תלויה ומחילה תלויה אינה נשרת וזה נ"ל אמת אבל מ"מ אינו ענין כאן שא"כ היה לו לומר ומשוכה עשרה וצובה מן הקרקע שלשה טפחים ואפשר לומר דמחללת דנקט דוקא מפני שאינה ראויה לקורה שאינה ראויה לקבל אריח ודלא כר' יהודה דתתיר אפילו של קס ושל קנים :

אם מקבלת אריח לרחבו טפח אין לריד להביא קורה אחרת מסתברא דהבי פירושה כגון שאין צו רובע טפח ולא צו רובע טפח ולא הרחיקו זו מזו אלא חצי טפח כדי שיקבלו צינ שניהם וצין אריח טפח ומחלה שהוא אריח ורחבו אין לריד להביא קורה אחרת ואם לאו אלא שהרחיקו יותר לריד להביא קורה אחרת דאע"ג דבעלמא אמרי' לבד בפחות משלשה הכא לא אמרי' ביה לבד ולפיכך לריד הוא לקורה אחרת או לקרב את אלו זו לזו בכדי שיעור זה ומפני שהקורות קבועות בכותל נקט לשון זה יציא קורה אחרת :

רבי שמעון בן גמליאל אומר אם מקבלות אריח לארבו שלשה טפחים כלומ' אפילו רחוקות זו מזו כ"כ שמקבלות אריח לארבו אבל יתר מכאן לריד להביא קורה אחרת וכן מלאה' בירושלמי דגרסי' ההם שתי קורות צו חצי טפח וצו חצי טפח כמה יהא ביניהן ר' זעירא אמר חצי טפח ועוד שס שתי קורות צו שלים וכל שהוא וצו שלים וכל שהוא וביניהן פחות משלש אמר ר' יוחנן העומד והחלל מלטרפין לארבעה והוא שיהא העומד רבה על החלל ע"כ ונראה כי שבוש יש בטוחא וביניהן שלים גרסין ומשהו דקאמר היינו רביע טפח דבין שני העומדים והאריח יקבלו אריח טפח ומחלה לרחבו. ור"ג גרסי' פחות משהו פירושו שיהא צין הכל טפח ופחות משהו דקאמ' פחות משהו כגדשני משהוין העומדין רבין ולא נקט משהו בכל א' מן העומדים בדוקא דדי אם יהא העומד שלים משהו כדי להשלים פחות המשהו של האריח אלא דמשום דכיון דלא סגי צא' מן העומדים שלא יהא צו שלים ומשהו נקט אף בשני שלים ומשהו ומ"מ למדנו מן הירוש' הוה שאע"פ שאין ברחב של שתי הקורות עגמן טפח אפי"ה אריח המועט מא' מן העומדים מלטרף להשלים :

איידו מבוי שיתר בלחי וקורה כל שארבו יתר על רחבו וצחים וחלרות פתוחות לתוכו. פרש"י ז"ל כאן שתי חלרות ובית אחד בכל חצר וחצר ואף הראב"ד ז"ל הכריע בן כבאן והרמב"ם ז"ל הפריז על המדות שגראה מדבריו שהוא מתיר אפילו בחצר אחת ובית אחד שכן כתב ומבוי שאין צחים וחלרות פתוחות לתוכו כגון שלא היה בו אלא בית אחד או חצר אחד נראה מדבריו הא חצר ובית יתיר בלחי וקורה וא"א לומר כן דשמואל הוא דאמר הכי בפרק הדר. ולא קי"ל כוותיה אלא כרב והתם נמי אסיקנא דשמואל לא אמרה הכין. ואין כל הדברים הללו מחוורין אלא עד שיהיו שתי חלרות ובכל חצר שני צחים פתוחין לה דצחים לחלרות כחלרות למבוי וכן מוכח ברש"י פ' ר' אליעזר דמילה. וכן נ"ל שהדבר מוכרע בפרק הדר עם הנכרי מההוא מבוואה דהוה דאיר צ"י אבוב צר איחי ומחא וכשאגיע שם בע"ה אכתוב. ובהדי' אמרו כאן בירושלמי רב נחמן בן יעקב צבי מבוי אין פחות משתי חלרות חצר אין פתוחה משתי צחים ומכאן ראויה מפורשת דשתי חלרות ושתי צחים בכל חצר קאמר :

הלכה כאותו תלמיד. איכא למידק אותו תלמיד דב"ש אחא לאשמועינן ולמה לי למימר ב"ש צמאי פליגי ור' עקיבא דאמר הלכה כמותי מאי נפקא מינה וכו' הלכה כב"ש דאלו לב"ה ליכא הפרש בין אותו תלמיד לשאר תנאי דלעולם סגי ל' בלחי וקורה. ותירונו בתוס' דנ"מ דכל היכא דאמרי ב"ש לחי וקורה צבי ר' אליעזר לחיין וכל היכא דאמר ר' אליעזר לחיין במבוי פסקי' הלכה כמותו בפסי חצר הלכך אלטרין אותו תלמיד לאשמועינן דלא נחלקו בפחות מד' אמות. ומוינה לדין דבחדר שפתחה קטר מד' אמות לא צבי פס אלא לחי במבוי. ואינו מחוור בעיני דאינו אותו תלמיד וגם ר' עקיבא טעמא דרב נחמן דפסק כר' אליעזר אחא לאשמועי' ומסתברא דמשום דרשב"ג אמר לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שפחות מד' אמות שאינו לריד כלום אחא אותו תלמיד ואשמועינן דבמבוי שפחות מד' אמות לא נחלקו ב"ש וב"ה היינו דלא צבי לחי וקורה כב"ה אלא לחי או קורה ולחי או קורה מיהא צבי :

ההלכה כאותו תלמיד ומוינה ילפינן לעיל דרשב"ג דלא דוקא אין לריד כלום קאמר אלא אינו לריד כלום ממאי דאמרי ב"ש ור' אליעזר תלמידי לחי או קורה. וכן נ"ל מתוך ג' ירושלמי דגרסי' ההם חני והלכה כמדברי התלמיד ולכן מה אין אמרין כב"ש ויש הלכה כב"ש לא כב"ה אלא כמדברי דתני רשב"ג אומר מבוי שאין בו ארבעה טפחים אינו לריד קורה ע"כ ומינה שיש שבוש בטוחא וכן היה בגין דתני רשב"ג אומר מבוי שאין בו ארבעה טפחים אינו לריד קורה ולכאורה נראה שיש לריד קורה כלומר וכדי שלא תטעה לומר שאין לריד אפי' קורה בלעמך שאינו לריד כלום אחא למימר דאפי' מפחות מד' לריד לחי או קורה ואינו לריד לחי וקורה קאמר כנ"ל :

קנקנתום פרש"י ז"ל אקנקנתום וכו' משום דב"ק דגיטין דמפרש בגמ' תרחא דאושכפי קנקנתום ומתרח שחור וכדאמרי' בפ' כל היד שחור כחרת ומפרש ההם תרחא דאושכפי וארמינט הוא שחור ור"מ ז"ל פי' קנקנתום מ"מ ביריאל ואע"פ שאין שחור אלא ירוק דומה לזוכית היינו דוקא הקורטין ופלו הם כמו הזוכית אבל כשנשתנה היטב ומתוקנה כמו שנתנין אותה וקרו' או היא משחרת וכן פסק ר"י בעל ההוספות ז"ל בחיקון ס"ת שעשה את דארימינט מותר לתת לתוך הדיו של ס"ת לכ"ע דלאו קרי קנקנתום :

לית ליה לרב אחא בר יאשי דתנן כתב לגרש וכו' ופרקי' עשי' ידידה מחיקה היא. איכא למידק טובא אשמעתין חי הכי אפי' פרשת סוטה יצא לשתי דהא איכא מחיקה לשמה ועשיי' דידה מחיקה היא ותי' בתוספות דארימינט לשמה מיהא צבי' וליכא. ואכתי איכא למידק תיבת לר' אחא אבל פתיח' דאמר אין מגלתה כשרה להשקות צו סוטה אחרת אלא לית ליה כי כ"י כב"ר דעשיי' דידה מחיקה היא וכתיבה ממש לשמה צבי' כגט אף יצא סוטה לא לתכשר. וכי תימא כיון דכתב ולא אינתיק לשום אשה תחת דמחיקה לשמה כמאן דכתיבה לשמה ואמתיק לשמה דמי לא אפשר לא בפרק שני דגיטין פסלי כי האי גוונא לענין גט ולא לשמה קרינן בה דאמרי' ההם ההוא דשקיל ס"ת ויהיב לדבייתה א"ר יוסף למאי ניחוש לה כ משום כרייתות דאיתא ציה צבי' וכתב לה לשמה וליכא. וי"ל דרב פפא ת ליה דרב יוסף דהתם כן תירונו בתוס' ועוד יש לי להוסיף לפי דברי תוס' דשם אפי' רב יוסף מודה בכענין זה הואיל ולא אינתיק לשם אשה ציה ועוד דאיכא מחיקה לשמה מה שאין בן גט דכיון דלא אכתיב לשמה גט חו ליכא מידי לשמה. ומ"מ אכתי קשיא לי דמ"מ הוה ל' לאקשויי י אח"כ כדאקשי' לרב אחא ויתרן ליה הכין שאין סבירא זו פשוטה כ"כ אף יצטרך לגלות עליו אחר שרב יוסף חלוק צו. וע"כ נראה לי דהא דרב

עוד לשלשה להיות קופה נגבית בשנים מהם ומתחלקת בשלשתם ושיהא שם עוד רופא ר"ל מוהל ואומן ר"ל מקיז דם ושני אלו נחשבין באחד שאומנותם קרובה ועוד אחד לכלר לכתוב ספרים ועוד אחד ללמד תינוקות והרי מאה ועשרים. וכל שהוא פחות מזה אין ראוי לסנהדרין אלא ידון על פי שלשה. ר' נחמיה אומר מאתים ושלשים כנגד שרי עשרות שיהא כל אחד מן העשרים ושלשה שר לעשרה, ואין הלכה כדבריו אלא כתנא קמא:

זהו ביאור המשנה ופסק שלה. ודברים שנכנסו תחתיה בגמרא אלו הן:

אין מעמידין בסנהדרין אלא מיוחסין והם הראויים להשיא לכהונה שנאמר והקל מעליך ונשאו אתך בדומין לך מיוחסין ומנוקים מכל מום וכן אמרו למטה שאין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי תורה וחכמה מפוארה ומסולסלת במדות יודעים בכל חכמה ודרכי העבודה זרה והכשפים ומהלכות הכוכבים כדי לדון את בעליהן מתוך הידיעה וכן שיהיו יודעין בשבעים לשון שלא תהא סנהדרי שומעת מפי תורגמן וכן שלא יהיו בעלי מום ושיהיו בעלי זקנה בינונית לא זקנה מופלגת וכן שיהיו בעלי קומה ובעלי מראה ושיהיו משכילים וחריפים בכל ענין דרך הפלגה אמרו אין מושיבין בסנהדרין אלא תלמיד חכם היודע לטהר את השרץ מן התורה ויראה לי בפירושו דבר זה שאם יראו תקלות יוצאות בדורותיהם באיזו דין תורה יצאו לחדש דינין ולהוסיף ולגרוע להוראת שעה וליתן סמך לדבריהם מן התורה ובדומה לזה כתבו הגאונים בדיני התלמוד שיש ביד רבנים או גאונים לחדש גזרות ותקנות דרך כלל או דרך פרט להסיר איזה ענין מכוער לפי מה שיראה בזמנו בסמך מועט ועל דבר כיוצא בזה כתבו גדולי המפרשים לא נתן התלמוד אלא לבעלי הקבלה המומחית או לבעלי הסברה הנכונה ושקול הדעת הצלול להיות גורעים ומוסיפים ודורשים אלא שפרגוד זה ננעל בפני רוב בני אדם ואין ראוי לכך אלא מופלג בדורו בידיעה וחריפות ופלפול מיושר ודעת מיושבת דברים אלו שכתבנו כלם לא נאמרו אלא בסנהדרין הן גדולה הן קטנה אבל בית דין של שלשה אין מדקדקין אחריהם בכל אלו ומ"מ צריך לדקדק אחריהם בתכמה ועונה ויראת חטא ושנאת המיית ממון ובשלמות המדות:

סנהדרי גדולה מקומה בלשכת הגזית והיא היתה בבית המקדש בעזרת ישראל ובמקום חול שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד וסנהדרי קטנה היו בירושלים שנים אחד על פתח העזרה ואחד על פתח הר הבית וכן היו מעמידין סנהדרי קטנה בכל מקום שיש שם מאה ועשרים איש כמו שכתבנו ומקומה בכל מקום בשער העיר ובית דין של שלשה בכל מקום: **לעולם** יזהר אדם שלא להטיל קנאה בין החברים אפילו פרנס ונביא המנהג את העם ברצון

אחת או שתיים כלומר אחת ביהודה או שתיים אחת ביהודה ואחת בגליל:

[יו ע"א] **המשנה** השביעית והכוונה לכאן בה ענין החלק הרביעי. ואמר על זה: סנהדרי גדולה של שבעים ואחד וקטנה של עשרים ושלשה. ומנין לגדולה שהיא של שבעים ואחד שנאמר (במדכ יא, טז) אספה לי שבעים איש ומשה על גביהן הרי שבעים ואחד. ור' יהודה אומר שבעים. והלכה כתנא קמא. ומנין לסנהדרי קטנה שהיא של עשרים ושלשה, שנאמר (במדכ לה, כז) וישפטו העדה והצילו העדה עדה שופטת ועדה מצלת ר"ל עשרה מחייבים והיא עדה שופטת ועשרה מזכין והיא עדה מצלת והם עשרים. ומנין לעדה שהיא של עשרה, שנאמר במרגלים (במדכ יז, כז) עד מתי לעדה הרעה הזאת וכבר יצאו מהם יהושע וכלב. ומנין להביא עוד שלשה ממשמע שנאמר (קמות נג, ז) לא תהיה אחרי רבים לרעות שומע אני הא לטובה אנו הולכים אחרי רבים. וא"כ מה תלמוד לומר לנטות אחרי רבים להטות, ללמדך שלא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה. הטייתך לטובה על פי אחד ר"ל שכל שאחד מכריע לכף זכות דיינו בכך אבל לרעה אין מכריעין אלא על פי שנים וכל שאתה צריך לעשרה מזכין אתה צריך בהכרח לשנים עשר מחייבין שאין די לך באחד עשר שאין מכריעין לחובה על פי אחד ונמצאו עשרים ושנים. ואין בית דין שקול ר"ל שאין אתה יכול לעשות בית דין שקול ר"ל זוגות. מוסיפים עליהם עוד אחד והרי עשרים ושלשה ואע"פ שמ"מ אי אתה מוציא בכך הכרעה על פי שנים שאם אחד עשר מזכין ושנים עשר מחייבין אין כאן עדיין הכרעה אלא באחד ואם עשרה מזכין יש כאן הכרעת שלשה, פרשה בגמ' בשאמר אחד מהם איני יודע שמוסיפין שנים ונמצא בית דין שקול שזה שאמר איני יודע הוא כמי שאינו ונשארו להם עשרים וארבעה אחד עשר מזכין ושלשה עשר מחייבין. וכן כל שלא נתקיימה הכרעה אף בתוספת זה מוסיפין לעולם שנים אחר שנים עד שירכו המזכים באחד או המחייבים בשנים או שיגיעו לשבעים ואחד כמו שיתבאר במסכתא זו:

וכמה יהא בעיר ותהא ראויה להושיב בה סנהדרי קטנה, מאה ועשרים איש ופירשו הטעם בגמ' מפני שכל סנהדרי קטנה מושיבין לפנייהם שלש שורות של תלמידי חכמים בכל שורה מהם עשרים ושלשה וכל שצריכין להוסיף מוסיפין מהם ונמצאו עם סנהדרין תשעים ושנים ועשרה בטלנין של בית הכנסת הרי מאה ושנים ושני חזנים ר"ל שמשי בית דין להלקות ולהזמין בעלי הדין ושני סופרים לכתוב טענות בעלי הריב אחד לטענות חובה ואחד לטענות זכות ושני בעלי דין ושני עדים ושני זוממין ושני זוממי זכות והרי קי"ד וצריכין

לחובה אבל אלו חזר ואמר טעם לזכות ודאי שומעין שהרי אף באחד מן התלמידים אמרו שעונה לזכות ומעלין אותו ויושב עמהן כל היום ואין עונה לחובה כמו שיתבאר ולא אמרו אלא בדיני נפשות אבל בדיני ממונות אע"פ שאמר איני יודע כל שחזר והראה טעם לדבריו שומעין לו ואפילו לחובה שהרי אף המלמד זכות חוזר ומלמד חובה בדיני ממונות כמו שיתבאר :

סנהדרין שפתחו בדיני נפשות כלן לחובה פוטרין אותו מכיון שתקנו הלנת דין למי שלא מצאו לו זכות ביום ראשון שמא ימצאו לו טעמי זכות מכיון שפתחו כלם לחובה אין רואין לו עוד זכות ואינו נהרג עד שיהפכו מקצתן בזכות וירבו המחייבים :

ני ע"בן כל עיר שאין בה שני חכמים גדולים ויודעים לדבר בשבעים לשון ואחד לשמוע אע"פ שאינו יודע לדבר אין מושיבין בה סנהדרין אפילו היו בה כמה רבבות מישראל הא מכיון שיש שם שנים יודעים לדבר לחקור את העדים הבאים לפניהם והשלישי עמהם לשמוע אע"פ שאינו יכול לחקור הרי הן בית דין בקבלת העדות ושאר סנהדרין סומכין עליהם ואעפ"כ אין זו סנהדרין חשובה ואם היו בה שלשה הרי זו סנהדרין בינונית ואם ארבעה הרי זו נקראת סנהדרין חכמה וגדולי המחברים פירשו ענין זה בדרך אחרת והוא שפירשו יודעים לדבר שראויים להורות בכל התורה כלה ואחד לשמוע ר"ל לחקור ולשאל ולשאת ולתת עם אותם השלמים וזה נראה יותר שאם כפירוש ראשון הרי אמרו שאין מעמידין שם אלא איש בקי יודע בשבעים לשון :

כל מקום שנאמר בתלמוד למדים לפני ר' הוא נאמר על לוי וכל שנאמר דנין לפני חכמים נאמר על שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא וחנן המצרי וחנינא בן חכינאי ושמעון התימני וכל מקום שנאמר רבותינו שבבבל נאמר על רב ושמואל רבותינו שבארץ ישראל ר' אבא דייני גולה קרנא דייני דארץ ישראל רב אמי ורב אסי דייני דפום בדיתא רב פפא בר שמואל דייני דנהרדעא רב אחא בר מניומי סבי דסורא רב הונא ורב חסדא סבי דפום בדיתא רב יהודה ורב עינא חריפי דפום בדיתא איפה ואבימי בני רחבה אמרי בפום בדיתא רבה ורב יוסף נהרבלאי מתנו רמי בר בריכי אמרי במערבא ר' ירמיה אמרי בי רב רב הונא ומה שהקשו בכאן והא אמר רב הונא אמרי בי רב כבר תרצוה אימא רב המנונא כלומר אמר רב המנונא אמרי בי רב ולעולם אמרי בי רב רב הונא הוא וכמו שאמרו ביבמות פרק הערל אמרי בי רב מנו רב הונא שלחו מתם רב ירמיה מחכו עלה במערבא ר' יוסי בר' חנינא ויש להקשות ממה שאמרו במסכת נזיר (מ"ז א') מתקיף לה ר' יוסי בר' חנינא וכו' מחכו עלה במערבא ומתוך כך גורסין כך איפוך אמרי במערבא ר' יוסי בר' חנינא שלחו מתם ר' ירמיה :

תלמיד חכם ראוי לו לקבוע דירתו במקום הראוי לו

השם יתברך צריך להזהר כשממנה פרנסים על הצבור שלא יטיל קנאה במנויו בין המשפחות דרך הערה אמרו וישארו שני אנשים במחנה בקלפי נשתיירו שבשעה שאמר הקב"ה למשה אספה לי שבעים איש אמר משה כיצד אני עושה אם אני בוחר חמשה חמשה מכל שבט נמצאו עשרה חסרים ששה ששה נמצאו שנים יתירים ששה משבט זה וחמשה משבט זה הריני מטיל קנאה בין השבטים מה עשה בירר ששה מכל שבט והביא שבעים ושנים פתקין על שבעים מהם כתב זקן ועל שנים מהם כתב חלק כללם ונתנם בקלפי אמר להם באו טלו פתקיכם מי שעלה בידו זקן אמר לו כבר קדשוך מן השמים עלה בידו חלק אמר לו המקום לא חפץ בך ואני מה אעשה ובירושלמי תמהו על גירסא זו אלו כתבתני זקן סליקית כלומר הגע עצמך שאירע פתק של זקן לכל השבטים הרי אין השנים רוצים ליטול ויאמר כל אחד אלו כתבת זקן בפתק זה היה עולה בידי זקן גם כן אלא כך עשה נטל שבעים וארבעה פתקין על שבעים ושנים כתב זקן ועל שנים חלק כללם ונתנם בקלפי ותמהו עוד שם הגע עצמך שעלו כולם זקן ותירצו מעשה נסים היה ומסורגים עלו ויש מי ששואל ולמה הוצרך לכל אלו ודיו בשנים עשר פתקין כנגד שנים עשר שבטים ויכתוב על העשרה ששה ועל השנים חמשה ומ"מ היה שם עלבון שבט אבל מאחר שהושוו בשעת ברירה בששה ששה אין כאן עוד עלבון שבט ומי שעלה בידו עלבונו שלו לבדו ולא לשבטו עמו ועל הדרך זה בעצמו בעניני ממונות הוזהר מאיליו שלא להטיל קנאה כשנתקדשו הלויים תחת הבכורות והיו הבכורות עודפים רע"ג ואמר שם ולקחת חמשת שקלים לגלגולת אמר משה כיצד אעשה אם אומר לו תן לי פדיוןך אומר לי כבר פדאני בן לוי מה עשה הביא שנים ועשרים אלף פתקין וכתב עליהם בן לוי ועל רע"ג כתב חמשת שקלים כללם ונתן בקלפי אמר להם באו טלו פתקיכם מי שעלה בידו בן לוי אומר לו כבר פדאך בן לוי עלה בידו חמשת סלעים אומר לו תן לי פדיוןך וצא ובתלמוד המערב פירשו שעל עשרים ושנים אלף ורע"ג כתב בן לוי ועל רע"ג כתב חמשת שקלים על הדרך שבארנו למעלה :

אף המתמנים מפי נביא ומפי פרנס צריך להתבונן בעצמם אם ראויים לכך אם לאו ואם מוצאים בעצמם שאינם ראויים לכך אל יפתה אותם מנוי גדול ואפילו נתמנו מפי נביא והוא שאמרו גם כן וישארו שני אנשים במחנה נשתיירו כלומר שלא הוצרכו לקלפי שמאליהם נשמטו אמרו אין אנו ראויין לגדולה זו אמר הקב"ה הואיל ומעטתם עצמיכם הריני מוסיף בגדולתכם ומה גדולה הוסיף להם שכלם נתנבאו ופסקו והם נתנבאו ולא פסקו :

זה שכתבנו במי שאומר שאינו יודע שהוא כמי שאינו אפילו חזר והראה טעם אין שומעין לו מכיון שאמר איני יודע כבר נסתלק ומ"מ דוקא בשחזר ואמר טעם